"ROBOTCHYJ NAROD"
(The Working People)
The official organ of the Ukrainian Social Democratic Party, Affiliated with the S. D. Party of Canada.
Published weekly by
The Executive Committee of the U. S. D. P. of Canada.
at 873 Main St. Winnipeg, Man.

M. Popovich, Editor.

Subscription $1.50 a year in Canada.
Elsewhere $1.75.

"РОБОЧИЙ НАРОД"
одинока в Канаді і найстарша в Америці соціял-демократична часопись, орґан Укр. Соц. Дем. Партії в Канаді.

Виходить що тижня.

Редактор М. Попович.

Передплата на "Р. Н." виносить:
в Канаді $1.50, а в других краях $1.75 на рік

Рукописий не звертає ся.

За оголошеня редакція "Р. Н." не відповідає.

Адреса до "Р. Н." така:
"ROBOTCHYJ NAROD"
Box 3658, (St. B.) Winnipeg, Man.

сї добув собі немале знанє і виробив собі доволї широкий сьвітогляд. Деякі визначні російські мужі, — як Жуковський, Щепкін, Реннін — стали робити заходи, щоби Шевченка увільнити з кріпацтва. Їм стало жалко його так великих здібностий, що мали пропасти на марно, длясего постарали ся добути Шевченкови волю. Они хотїли вислати його до академії штук на науку, а там вступ для кріпаків був замкнений. Енґельгардт згодив ся дати Шевченкови волю за 2.500 рублів. Ті гроші зібрано при помочи льотерійного образа Жуковського.

В 23 році житя Шевченко вже був вольним. Він покінчив академію красних штук з відзначенєм і сам навіть став професором в тійже академії.

Та Шевченко почув в собі охоту писати вірші і став переливати в них свої думки. Твори його вийшли першою збіркою під заголовком "Кобзар" і зробили велике вражінє серед тодішної письменної української громади. Сепаратистичні думки голошені сьміло в тих творах нагнали страху на поліцію. В тім часї при співучасти Шевченка та Кулїша засновано Товариство Кирило Методіївських братчиків, котрого задачею було плекати і ширити українську лїтературу живим народним словом, а дальшою цїлю — праця в напрямі утвореня федерації славянських народів.

Одначе поліція довідавшись з доносів про істнованє того товариства арештувала його членів, між ними і Шевченка.

За діяльність в "Кирило-Методіївськім братстві" та за вільнодумні вірші, заслано Шевченка в 1847 р. в салдати, де він пробув 10 років, скитаючись по Кавказьких горах. По 10 лїтах, за старанєм княгинї Реннїни і її мужа, Шевченка увільнено з засланя і в 1857 році він вернув назад на Україну, та вже з підорваним здоровлєм.

На засланю заборонено було Шевченкови малювати та писати, але він все таки крадькома писав. По повороті з засланя Тарас захорував і 10 марта 1861 р. помер. Поховано його, після його бажань, висказаних в заповіті, над Днїпром, на могилї, під Каневом.

Після чотирох десятиліть істнованя нашого нового письменьства, Шевченко перший з усїх наших дотогочасних письменників, що боязливо пробували "хохлацької" мови в письмі і шукали доріг, цїлий, ідеалів, Шевченко перший заговорив в нашому письменьстві слово сьміле, просте, виразне і голосне, показав письменникам дорогу ясну і певну.

Він перший сьміло виступив проти неправди і гнету, проти могучих "сьвіта сего", — чого бояли ся проговорити його попередники. Він сьміло змалював в своїх віршах усю ту погань, що возить ся на спинї убогого працюючого люду, починаючи від "царів-кровопійців" а кінчаючи на "годованих ченцях".

Шевченко сам перейшов неабияку житєву школу і пізнав житє в ріжних його відтінках. Переходячи з звичайного сільського пастушка-кріпака по драбинї судьби на вільного горожанина, він мав змогу зажити всяким житєм і пізнати його з ріжних сторін. Але душу він зберіг чисту як хрусталь. Ставши вільним чоловіком, він не пішов дорогою приманчивої карієри, котра отворалась перед ним, завдяки його незвичайному талантови, не пер ся в пани, хоч його тягли туди, але добувши собі широке лїтературне знанє і просьвіту, він іде на тернистий шлях ідеї — іде на службу до свого бідного народа.

Він став кобзарем свого вбогого народа і висьпівав в своїх піснях всьо його горе, всї його скарги. Він був вразливий і уважний на все, він бачив журбу, терпіня народніх мас і сам їх зазнав, бачив діла тих, що гноби ли народ і тих, що помагали його гнобити, окрадати і обманювати і все те він перетворив в пречудні форми поезії і показав сьвіту — чесноту чесних, підлість підлих, зьвірство пануючих, неволю гноблених, кривду кривджених. І в його поезії вийшла вся та дійсність живою, з печатю його часу.

В творах Шевченка найдемо історію і думки українського народа. Найдемо і те, чим можна збудити, навернути його до думок про волю, про нове краще суспільне житє.

***

В перших своїх творах Шевченко описує сїмейні відносини. Ідеалїзує він сїмю тиху, гарну, високо моральну. Дальше — обіймає душею увесь свій нарід. Говорить він про його бувальщину і захоплює ся козаччиною та гетьманщиною. Та всеж, якби не представляв собі тодї Шевченко тої слави України з бунчуками та гетьманською булавою у нього все таки мужицька вдача і демократичний сьвітогляд були горою і він бере за основу свого найбільшого твору мужицьке повстанє на Україні, а не якунебудь політичну війну Хмельницького або іншого з гетьманів. В тім своїм найбільшім творі "Гайдамаках" поет цїлою силою свого талану малює з захватом пімсту поневоленого і довго катованого українського мужицтва на своїх гнобителях — польській шляхтї: гнобителям в перестороґу а поневоленим в науку.

З часом Шевченко пізнає щораз то більше правдиву цїну козацької слави і гетьманщини і в його дальших творах, — хочби вже в "Гайдамах" та "до Основяненка" — помічає ся в нього щораз то більше критичного розбору історичних подій. В дальших поезіях, як "Сон", "Кавказ" та в "Посланію" ідеалїзованє козаччини зовсїм щезає. Він навіть зовсїм остро осуджує недемократичне панське козакофільство, а гетьманів зве: "рабами, підніжками, грязю Москви".

В "Посланію" Шевченко сказав гірке слово правди про історію України, про її гетьманів; сказав правду в очи своїм сучасникам українським панам хлопоманам, про їхню підлість, та напятнував усїх зрадників нашого народа усїх часів.

Все те з болем звернув він до своїх — "мертвих, живих і ненароджених земляків"...

Та недоля рідного народа, політичний гнет який Україна терпіла під московським деспотом, неволя закріпощеного люду, закривала усе перед очима Шевченка і його думку заняло соціяльне питанє.

Він дошукуєть ся причин соціяльного і політичного лиха і виступає з цїлою силою проти російської кормиги.

За насильства довершені на Україні царем Петром, котрий:

...руку простягає
Мов сьвіт увесь загарбати хоче...

підносить Шевченко велику скаргу, вкладаючи її в уста козаків, що погибли в надневських болотах:

"І ми сковані з тобою,
Людоїде, змію!
На страшному на судищі
Ми Бога закриєм
Од очей твоїх неситих.
Ти нас з України
Загнав голих і голодних
У сніг, на чужину,
Та порізав із шкір наших
Собі багряницю
Пошив жилами твердими,
І заклав столицю
В новій рясї. Подиви ся:
Церкви та палати!
Весели ся, лютий кате,
Проклятий, проклятий!"

Шевченко боров ся проти деспотизму московського правительства, проти польської шляхти, проти панів визискувачів, проти попівської облуди, — але не ворогував він з народом російським або польським. Наоборот він мрів про славянську федеративну державу, в котрій кождий нарід розвивавби ся свобідно, без насильного нарушеня його прав:

Щоб усї Славяни
Стали добрими братами
І синами сонця правди...

Він спочуває усїм гнобленим народам, що борють ся о свою свободу і загріває їх до борби.

***

Народне громадське лихо, живе почутє того, як уряд і пани нищили мужиків зробило з Шевченка найсьміливійшого борця за права люду. Ту, власне, поет звертає найбільшу силу свого слова, щоби як слїд представити безодню суспільного і економічного житя українського народа. Він вводить нас на дно того суспільного житя і показує:

...Он глянь! У тім раю, що ти покидаєш,
Латану свитину з каліки здіймають,
З шкурою здіймають, бо нічим обуть
Панят недорослих. А он розпинають
Вдову за подушне, а сина кують,
Єдиного сина, єдину дитину,
Єдину надію в військо оддають,
Бо його, бач, трохи... А он-де під тином
Опухла дитина голодная мре,
А мати пшеницю на панщині жне."

То знова: —

Аж страх погано у тім хорошому селї.
Чорнїщі чорної землї блукають люди.
Повсихали
Сади зелені, погнили біленькі хати,
повалялись;
Стави буряном поросли. Село неначе
почорнїло,
Неначе люди подуріли: німі на панщину
ідуть
І діточок своїх ведуть.

Поет ярко малює картини страшного панського здирства, як пр. в поемі "Княжна":

"...Гуляє князь, гуляють гості,
Ревуть палати на помості,
А голод стогне на селї.
Ой стогне він, стогне по всїй Україні,
Кара Господева. Тисячами гинуть
Голоднії люди. А скирти гниють,
А пани й полову жидам продають,
Та голоду раді, та Бога благають,
Щоб ще хоч годочок хлїбець не рожав:
Тодї б і в Парижі і иншому краю
Наш брат хуторянин себе показав!
А Бог — нї, не знає, бо то було б диво,
Щоб чув те і бачив, і не покарав...
Або вже аж надто довготерпеливий!..."

і з усьою силою виступає проти такого ладу. Найбільшим його бажанєм було власне діждатись зміни того ладу.

Нема сумнїву, що Шевченко причинив ся дуже богато до знесеня кріпацтва в Росії, котре проголошено кілька днїв по його смерти.

***

За такі погляди, за такі почуваня, за свою любов до своїх поневолених братів довелось Шевченкови випити

"...з московської чаші, московської отрути"

однак не зломили його нї тюрма нї насильства "могучих сьвіта сего".

Сильний борець не покорив ся, не поклонив ся нікому, — "Лише правдї одній — казав він — належить покланяти ся, а нікому більше, бо — "все брехня — царі й попи"...

Найду долю — одружу ся;
Не найду — втоплю ся!
Та не продамсь я нікому
В найми не найму ся!

Отсе був девіз безсмертного нашого Кобзаря.

Та чи за тим девізом поета пішло богато наших сучасників?...

Були одиниці, що пішли за ним та держались його цїле житє: М. Драгоманів і його ученики — І. Франко і М. Павлик. Три велитнї духа, що в найтяжших хвилях нашого народного відродженя були битї чужими і не меньше своїми, але немов зачаровані ґіґанти не подались злу і неправдї.

А де-ж більше їх?... Де та громада українських чорносукманців - патріотів, котрі рік від року в рукавичках та довгохвостих костюмах по вечерницях величають Шевченка? Невже і они пішли шляхом вказаним поетом? О, леле! Колиб так, то наш народ пишавби ся нинї в крузї щасливійших культурних народів.

Мало є у нас людий до працї для нашого поневоленого робочого люду, а ті малі числом працьовники, що були і є — се вицьвіт таки самої нашої чорноробочої маси. За те богато в нас є тої "братії", "презавзятих патріотів" — як зве їх Шевченко, — що тільки й знають свого "меньшого брата" отуманити, ограбити, кровцї його посмоктати і при всякій наголї за марний гріш продати. Дивлячись на їхню роботу так і хочеть ся повторити за поетом:

....."Кругом паскуда!
Чому-ж його не так зовуть?
Чому на його не плюють?
Чому не топчуть? Люде, люде!
За шмат гнилої ковбаси
У вас хоч матїр попроси,
То оддасьте....

Та прийде час, коли народ прозріє і назве тих ложних патріотів і мнимих народних приятелїв їхнїм іменем, заплює і затопче всю погань і підойметь ся як велитень, розірве "віковії пута", "розтрощить трон, порве порфіру", розплатить ся з "царями, гончими і псами", з гнобителями панами, окропить волю вражою кровю і сповнивши заповіт нашого безсмертного ґенія, помяне його "не злим тихим словом"

.....в сїмї вольній і новій...

В. Винниченко.

Чий Шевченко?

Люди, для яких слова "соціялїзм", "соціялїст", пахнуть так, як чортови ладан, люблять говорити: "Наші соціялїсти старають ся зробити Шевченка своїм".

Мене зацікавило се питанє, чи мають рацію сї вороги соціялїзму. І, здаєть ся, мають!

Розумієть ся, Шевченко не належав нї до якої партії. За його часів Україна ще не доросла до подїлу суспільства на виразні кляси з політичними представниками їх — партіями.

Але у Шевченка були і політичні, і фільософські, і моральні ідеї. Кожда ідея, як і все на сьвітї, має тенденцію до розвитку, до консеквентного продовженя себе все далї та далї.

До чого-ж могли розвити ся ідеї Шевченка? І які були сї ідеї?

Перша, найголовнїйша ідея Шевченка, ґрунт його політичного й фільософського сьвітогляду — се є протест проти експльоатації людини людиною, одною суспільною ґрупою другої, протест проти панів, паничів, царів, жандарів і всяких індівідуальних та громадських катів. Ся ідея доводить його до тюрми, до засланя, до довголїтних страждань. Вона-ж лягає основою його "Заповіту":

"Поховайте та вставайте,
кайдани порвіте
і вражою, злою кровю
волю окропіте!"

Я хотїв би спитати: чи є ся ідея в ґрунтї програм всяких наших "демократичних", "християнських", "національних" та всяких инших партій, крім соціялїстичної?

Не для полеміки, не для того, щоб засгидати кого небудь питаю, а зовсїм щиро й поважно. Чи є ся ідея в основі діяльности сих партій? Нї! По великій щирости: нї! Не цїлко вите знищенє експльоатації є завданєм несоціялїстів. Не знищенє пануваня одної кляси над другою, не знесенє всяких форм катуваня й пануваня є їхньою метою. Сього лише соціялїсти ясно й виразно домагають ся.

А коли ся ґрунтовна Шевченківська ідея — рванє кайданів — не є ґрунтом, основою сих партій, то що-ж значать їхнї ляментації за якісь народні права і т. п.?

Се значить, що сї партії, підлягаючи законови розвитку, не можуть уже стояти за ті форми експльоатації, які віджили свій вік. Вони стоять за инші, більш делїкатні, модерні, змякшені ріжними "народними та національними правами". Змякшати форми експльоатації, не доводити експльоатованих до того, щоб вони встали, порвали кайдани і вражою, злою кровю волю окропили, — от — мета і завданє, і всї "сьвяті" ідеали сих партій!

Нехай скажуть представники сих ідеалів, чи стоять вони за право власности на знаряди продукції, за власність землею, фабриками, майстернями і т. п.? Розумієть ся, стоять!

І нехай також скажуть по щирости (не нам, а самим собі!), чи міг би Шевченко стояти за се, колиб дожив до наших часів? Чи міг би він обороняти підставу, найголовнїйшу фазу сучасної експльоатації, поневоленя і катуваня? Та сеж, власне, ті кайдани, які насамперед мусить хотїти порвати кождий чесний чоловік і поневолений!

Чий же в такому розуміню Шевченко? Нам ще можуть сказати: "А згадайте, що говорив сам Шевченко:

"Обнїміте-ж, брати мої,
найменшого брата".

Хіба се не проповідь погодженя кляс, не проповідь з'єднаня всїх суспільних сил України проти спільних національних ворогів.

Нї, се не така проповідь! Шевченко не був таким дурним, яким би хотїлось декому його зробити. Він знає, що пан, котрий на панщинї виснажує свого мужика, не обнїме ся з своїм наймитом. "Царі, псарі, кати", як він називає всяких експльоататорів, не обнїмуть ся з своїми рабами.

Се Шевченко знав і не міг проповідувати таке безглузде.

Нї, йому ходило о те, щоби люди, озброєні знанєм, досьвідом, всїми придбанями людської культури, ішли на поміч в боротьбі поневоленого, найменшого брата. І, розумієть ся, він не міг би проповідувати часткову, мізерну, компромісову поміч. Не міг би він проповідувати обняти сього брата і в сей же час витягнути у нього з кишенї гаманець з останнїми його грошима.

А хіба сього нема? Хіба який небудь д. Кушнїр, редактор "Нової Буковини", орґану "нац.-демократичної" партії, не є такий сваток, що обнїмає найменшого брата а сам витягає у його гаманець? Хіба сей індівід не висилає з "Неньки-України" на експльоатацію тисячі найменших братів, маючи за се з кождої душі поважну платню? І хіба сей кишеньковий злодій не вихваляв і не буде вихваляти Шевченка? Чи може він не сто-

ARCHIVES OF ONTARIO
TORONTO